

48 (48).
ŞOĞİK HOVNAN MIKIRTIÇYAN'IN* ANLATTIKLARI
(1911, VAN INTSAK K. DOĞUMLU)

Ben 1911 yılında Van'ın Intsak Köyü'nde bir çiftçi ailesinin çocuğu olarak dünyaya geldim. Mütevazı toprak evimizi hatırlıyorum. Büyük odamızda tandır vardı; annem Şuşanik onun etrafına şilteleri seriyordu; biz geceleri onların üstünde yatıyorduk.

Babamın adı Hovnan'dı. Onun Avetis, Serob, Tovmas isimli erkek kardeşleri vardı; onlar da kendi aileleriyle evimizin bitişiğinde yaşıyorlardı.

Dedemin adı Mikırtıç'ti O köyümüzde sevilen ve otorite sahibi bir kişiydi. Çocukluk anılarıma çivi gibi saplanmış unutamadığım acı bir hatıra vardır. O da şudur : Türkler benim tatlı dedeciğimi evimizin önünde asarak öldürmüşlerdi. Ben bu yaşıma geldim; ama o korkunç manzarayı bugüne kadar unutamadım. Türkler babamın da dilini kestiler ve o oracıkta öldü.

O gecenin dehşet veren bir gece olduğunu hatırlıyorum. Türkler o gece evlere giriyor ve sivil Ermeni köylülerini katlediyorlardı. Evimizi terk edip diğer köylülerle birlikte göç yolunu tuttuğumuzda gece saat 12.30'u geçmişti. Türkler arkamızdan ateş ediyorlardı. Kurşun kime isabet ederse, o ölüyordu.

Beni bir mandanın sırtına oturtmuşlardı. Mandanın sırtından nehrin akıntısına düştüğümde, becerikli olan amcam hemen suya atlayıp beni kurtardı. Sonra beni arabaya bindirdiler; orda benim gibi küçük çocuklar vardı; bunlardan birkaçı hastaydı, birkaçı ise can çekişiyordu. Bu şekilde İğdir'a vardık; ama birbirimizi çoktan kaybetmiştik ve koskoca sülalemizden benim tanıdığım sadece Vardan ve Levon kalmıştı. Onlar da beni Alekpol, yani Leninakan (şimdiki adıyla Gümrü) yetimhanesine götürdüler. Orda bize Amerikan Yetimhanesi'nde bakıyorlardı. Zaman kötüydü; açlık, salgın hastalıklar kol geziyordu. Diğer öksüzlerle birlikte yarı aç büyüdüm. Şiraz, Nayiri Zaryan, Khaçık Daştents, Samson Gasparyan ve başkaları da benimle birlikteydiler. Sonra kız yetimhanesini ayırdılar.

Ben yetimhanede göze çarpan bir çocuktum; şarkı söylüyor, dans ediyor ve herkesi meşgul ediyordum. Herkes bana : "Işıldayan Şoğik" diyordu.

Yetimhanede on yıl kaldım. Bir gün yetimhanede, şehirde eğitim vermek amacıyla iyi sesi olanları seçmeye geldikleri haberi yayıldı. Kompozitör Nikoğayos Tigranyan ve tanınmış şarkıcı Tigran Nalbandyan Alekpol Yetimhanesi'nin müdür odasında sesimi dinlemek istediklerinde on üç-on dört yaşında bir kızdım. Ben heyecan içinde ve yaşlı gözlerle kaybettiğim ebeveynimi ve vatan topraklarını anımsayarak şarkımı söyledim.

- Kızın niye burdasın, diye bana sordu Tigran Nalbandyan.

- Benim kimsem yok; öksüzüm, diye hüznü bir sesle cevap verdim.

Onlar beni alıp Yerevan'a getirdiler. Khaçatur Abovyan'ın adını taşıyan okulda öğrenim gördüm. Okulu bitirdiğimde müzik eğitimime müzik okulunda, daha sonra da konservatuvarda devam ettim. Ama öğrenci olduğum dönemde de radyoda şarkı söylüyordum. O zaman, yani 1926'da, bizim Yerevan Radyosu daha yeni kurulmuştu ve programlar naklen yayımlanıyordu. Ama bu beni hiç korkutmuyordu ve ben ülkemizde Ermeni halk şarkılarını ve türkülerini ilk yorumlayan kişi oldum. Kemeñeci Gurgen Mirzoyan'la evlendim; o Ermeni Filarmonik Orkestrası'nın halk enstrümanları topluluğunda sanat yönetmeniydi. Daha sonra artık o toplulukla birlikte şarkı söylemeye başladım. Benim söylediğim şarkılar çok kişiyi büyülemiştir; bu kişiler arasında her biri bana kendine özgü bir biçimde yardımcı olan Yeğişe Çarents, Ağasi Khancıyan, Avetik İsayakyan, Hraçya Acaryan da vardı. Farklı cumhuriyetlerde de konserler verdim; hatta Kremlin'de Stalin, Anastas Mikoyan ve diğer büyükler için de şarkı söyledim ve Ermeni şarkılarını yabancılara sundum. Bütün o kişiler büyülenmiş bir şekilde dinliyor, hatta gözyaşı döküyorlardı; zira şarkımda halkımın çektiği acılar ve eziyetler yankılanıyordu. 1956 yılında bana Ermenistan halk sanatçısı ünvanı verildi. Kocamın vefatından sonra benim yegâne teselli kaynağım olan sevgili kızım Janna'yla yaşıyorum

Türkler Ermeni Ulusu'nu katletmek, paramparça etmek, onun iradesini kırmak istediler; ama Ermeni şarkıları yeniden yankılandı, Ermeni eller yeniden inşa etti...

* Ermenistan halk sanatçısı